

KEPELBAGAIAN PENGGUNAAN LAFAZ TANAH DALAM AL-QURAN TENTANG PENCIPTAAN MANUSIA

Nurul Husna binti Abdullah, Mohd Sukki bin Othman

Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi, Universiti Putra Malaysia, 43400 UPM Serdang, Malaysia.

*Corresponding author husna.abdullah094@gmail.com

Abstrak

Tanah merupakan komponen yang banyak memperihalkan tentang ciptaan manusia. Terdapat 18 ayat yang mengandungi lafaz tanah yang menceritakan penciptaan manusia daripada tanah dengan menggunakan lafaz berbeza. Bertitik tolak daripada persoalan ini, kajian dijalankan untuk mengenal pasti lafaz yang membawa maksud tanah tentang penciptaan manusia. Kajian ini menggunakan analisis semantik al-Quran menurut perspektif Toshihiko Izutsu dan panduan I'jāz al-Quran daripada Dr. Ṣalāḥ 'Abd al-Fattāḥ al-Khālīdī dan Dr. Zaghlul al-Najjar. Melalui pendekatan Toshihiko Izutsu, pengkaji mencari makna dasar dan makna kaitan. Seterusnya hikmah penggunaan lafaz tanah dari sudut I'jāz daripada Dr. Ṣalāḥ dan Dr. Zaghlul diterokai. Hasil analisis menemui lima lafaz tanah yang menceritakan asal usul penciptaan manusia iaitu; *al-arḍ*, *al-turāb*, *ḥamā'*, *ṣalṣāl* dan *al-ḥīn*. Hasil analisis dapat disimpulkan bahawa lafaz *al-arḍ* digunakan untuk menunjukkan kekuasaan Allah dalam mencipta manusia. Lafaz *turāb*, iaitu makna hakiki merujuk kepada penciptaan Nabi Adam A.S manakala makna majazi merujuk pembentukan air mani untuk penciptaan manusia. Lafaz *ḥīn*, menceritakan tiga situasi iaitu; Pertama, menunjukkan jenis tanah dan peringkat dalam penciptaan. Kedua, sifat tanah liat untuk menguji keimanan kepada Allah. Ketiga, perbandingan antara dua kelompok untuk melihat keyakinan terhadap ketetapan Allah. Lafaz *ṣalṣāl* dan *ḥamā'* menerangkan peringkat dalam penciptaan manusia. Kesimpulannya, setiap lafaz tanah memainkan peranan yang penting dalam konteks ayat yang digunakan.

Kata kunci: Tanah, penciptaan manusia, semantik al-Quran

Abstract

Soil is a component that narrates frequently the creation of man. There are 18 verses which narrate the creation of human from the soil by using different words. Based on the current concerns, this study has been done to identify the words that define soil which has discussed the origin of mankind. This study has applied the Koranic semantic analysis based on Toshihiko Izutsu's perspective and the guide of the inimitability of the Koran from Dr. Ṣalāḥ 'Abd al-Fattāḥ al-Khālīdī. By using Toshihiko Izutsu's perspective, the researcher tried to find the exact meaning of the word by using syntagmatic and paradigmatic analysis. Consequently, the researcher searched the wisdom of the application of the soil word in the particular situation. The research found there are five soil words that narrates the origin of human creation, which are; *al-arḍ*, *al-turāb*, *ḥamā'*, *ṣalṣāl* and *al-ḥīn*. It can be concluded the word *al-arḍ* was used by using the *uṣlūb majāz* to show the mightiness of Allah in creating the human being. As for the word *al-turāb*, actual definition was dedicated to the creation of the Prophet Adam and literally it was referred to the soil which was used in the formation of semen. For the word *al-ḥīn*, there were three situations; firstly to illustrate *al-ḥīn* as the specific soil type in the creation of Prophet Adam and considered to be as one of the stage in the creation. Secondly the characteristic of the clay that was considered to have uninteresting semblance is regarded to be the test of faith for the Angels and the Satan upon Allah. The third is by comparing two groups. Allah has used this word to see their faith upon His decision when they need to face something which does not have an appealing appearance. The words *ṣalṣāl* dan *ḥamā'*, has elucidated all of the phases in the creation of human after the *al-ḥīn* phase. Thereby, as for the conclusion, each of the word "soil" have their own importance depending on the situation in the verses.

Keywords: Soil, The creation of Human, Toshihiko Izutsu's Koran semantic

© 2017 Penerbit UTM Press. All rights reserved

1.0 PENGENALAN

Makna lafaz penting untuk memahami isi kandungan sesuatu naskah. Lafaz dalam al-Quran merupakan kalimah yang terpilih oleh Allah untuk diletakkan dalam sesuatu ayat. Terdapat sesetengah lafaz kata yang difahami maknanya secara umum dan ada juga yang difahami dengan penjelasan daripada ulama' tafsir. Terdapat juga beberapa lafaz yang berbeza tetapi difahami maksudnya yang sama. Kepelbagaian lafaz yang berkongsi satu makna ini kerap kali menjadi kemusykilan dalam kalangan masyarakat.

Bertitik tolak daripada hal ini, lafaz tanah merupakan salah satu lafaz dalam al-Quran yang banyak ditemui dengan pelbagai lafaz yang menceritakan aspek kehidupan manusia. Lafaz ini menjadi tarikan untuk dikaji corak penggunaannya di dalam al-Quran. Perkembangan ilmu tanah telah membawa kepada wujudnya sains tanah sebagai satu cabang disiplin ilmu yang baru pada permulaan kurun ke-20 (Shamshuddin Jusop, 1981).

2.0 METODOLOGI

Kajian ini ialah kajian kepustakaan (*library research*). Sumber data premier ialah al-Quran. Data disaring dari al-Quran terjemahan Tafsir Pimpinan al-Rahman. Tafsir ini dipilih untuk mengelakkan kecelaruan apabila merujuk pelbagai jenis al-Quran terjemahan. Langkah pertama untuk mengeluarkan ayat yang mengandungi lafaz tanah dari al-Quran ialah dengan menggunakan *apps* al-Quran untuk menyaring ayat yang mengandungi lafaz bermaksud tanah. Aplikasi ini dinamai dengan *Quran for android* yang diperkenalkan oleh *King Saud University Electronic Moshaf Project*. Ia merupakan aplikasi yang bersumberkan ahli Tafsir Arab dan diterjemah kepada pelbagai bahasa. Terjemahan dalam bahasa Melayu bagi Quran Tafsir ini menggunakan terjemahan daripada Al-Quran Tafsir Pimpinan Al-Rahman.

terkumpul dianalisis dengan menggunakan pendekatan Semantik Al-Quran Toshihiko Izutsu dan pendekatan I'jaz oleh Dr. Ṣalāh 'Abd al-Fattāh al-Khālīdī dan Dr. Zaghlul al-Najjar. Analisis dijalankan ke atas lafaz yang membawa maksud tanah serta ruang lingkup yang berkaitan dengannya termasuk jenis tanah, rupa bentuk tanah dan fungsinya dalam kehidupan manusia. Peringkat analisis dimulakan dengan menggunakan kaedah analisis semantik al-Quran menurut perspektif Toshihiko Izutsu yang melibatkan analisis makna dasar dan makna kaitan, analisis sinkronik dan diakronik dan *weltanschauung* (Muhammad Iqbal Maulana Nim, 2015). Dalam analisis lafaz tanah ini, pendekatan yang diambil ialah mencari makna dasar dan makna kaitan sahaja. Hal ini kerana pengkaji tidak mengambil kira penggunaan lafaz tanah dalam tiga zaman tersebut untuk memfokuskan kepelbagaian penggunaan lafaz tanah dalam al-Quran. Oleh itu, kajian ini hanya menggunakan langkah pencarian makna dasar dan makna kaitan dan seterusnya memperhalusi setiap kepelbagaian lafaz tanah dari aspek I'jaz dan mencari hikmah penggunaannya dalam al-Quran.

Langkah yang terakhir merangkumi huraian dari sudut I'jāz dan hikmah yang ditemui dalam ayat tersebut berpandukan garis panduan I'jāz daripada Dr. Ṣalāh 'Abdul al-Fattāh al-Khālīdī yang memperincikan elemen I'jaz Bayāniy.

3.0 ANALISIS DAN PERBINCANGAN

Menelusuri setiap ayat yang menceritakan asal usul kejadian manusia daripada tanah, terdapat lima lafaz yang menceritakan hal ini. Jadual 4.1 menyenaraikan 18 ayat yang diperolehi daripada al-Quran terjemahan Pimpinan al-Rahman:

Bil	Lafaz	Surah	Ayat	Jumlah
1	<i>Al-Ard</i>	Al-Najm	32	1
2	<i>Turāb/at-Turāb</i>	al-Kahfī	37	1
		al-Haj	5	1
		ar-Rūm	20	1
		Fāṭir	11	1
		Ghāfir	67	1
3	<i>Ṣalṣāl</i>	al-Raḥmān	14	1
		al-Hijr	26, 28, 33	3
4	<i>Hama'</i>	al-Hijr	26, 28, 33	3
5	<i>Ṭīn</i>	Al-An'ām	2	1
		Al-A'rāf	12	1
		Al-Isrā'	61	1
		Al-Mu'minūn	12	1
		Al-Sajdah	7	1
		Al-Ṣāffāt	11	1
		Ṣād	71, 76	2

Jadual 4.1: Ayat dan surah tentang tanah sebagai asal usul kejadian manusia

Berdasarkan jadual 4.1, analisis dibuat kepada setiap lafaz dalam dua bentuk; iaitu analisis dasar dan analisis kaitan.

Analisis Makna Dasar

Menerusi analisis ini, setiap lafaz tanah yang telah ditemui, dihuraikan makna dasarnya dengan merujuk kepada beberapa kamus yang mu'tabar.

Makna Dasar al-Ard

Lafaz *ard* (أرض) dalam *Mu'jam al-Ṣiḥḥah fi al-Lughah* menyatakan bahawa ia adalah *ism mufrad jins mu'annats* (kata benda feminin berbentuk tunggal) (Jauhari, 2005). Al-Khalil (2003) mendefinisikan sebagai sesuatu yang bergetar tanpa menghuraikan dengan jelas getaran tersebut. *Mu'jam fi Gharīb al-Qur'an*, mendefinisikannya sebagai sesuatu yang rendah atau di bawah, dan dapat menumbuhkan sesuatu yang lain (Al-Asfahani, 1998). Ini jelas menunjukkan ciri-ciri yang terdapat pada tanah yang fungsinya sebagai tempat tumbuhan bertumbuh. Dalam *Lisān al-'Arab* menyatakan bahawa *al-ard* didiami oleh manusia dan unta. Hal ini menghuraikan bahawa ia merupakan tempat untuk manusia dan haiwan (Ibn Manzur, 1997).

Berdasarkan huraian di atas, dapat disimpulkan bahawa lafaz *al-ard* secara umumnya ialah keseluruhan bumi yang merangkumi bahagian atas dan bawah bumi. Sebahagian daripada ulama' mendefinisikannya lebih spesifik kepada tanah di permukaan bumi kerana tanah merupakan bahagian paling luas di bumi. Tidak semua lafaz *al-ard* dalam al-Quran yang membawa maksud tanah kecuali sebahagian daripadanya. Maka penggunaan lafaz *al-ard* yang bermaksud tanah adalah sesuai dengan tujuan ayat tersebut dibicarakan.

Makna Dasar al-Turāb

Lafaz *turāb* (تراب) dalam *Mu'jam fī Gharīb al-Qur'an* bermakna *ard* (ارض) (ar-Raghib al-Asfahani, 1998). Apabila al-Asfahānī melihat *turāb* ialah *ard*, ia menunjukkan sesuatu yang berada di bawah yakni berlawanan dengan langit yang berada di atas. Menurut al-Khalil (2003), *al-turāb*, *al-turbu* merupakan perkataan yang sama makna dan menghuraikan bahagian bumi yang baik tanahnya.

Pada itu, Kitab *Maqāyīs al-Lughah* menghuraikan bahawa lafaz *al-turāb* terbina daripada huruf ta', ra' dan ba' yang memberi makna *al-tayrab* iaitu proses kewujudan tanah di sesuatu tempat (Ibn Faris, 2008). Dalam *Lisān al-'Arab*, lafaz *al-turbu*, *al-turāb*, *al-tirbā'*, *al-tayrab*, *al-tawrāb*, *al-taryab*, *al-tarīb* merupakan lafaz yang mempunyai maksud yang sama iaitu tanah (Ibn Manzūr, 1997). Fairuz Ābādī (2007) dan al-Jauhari (2005) dalam *al-Qāmūs al-Muḥīt* turut mendefinisikannya sebagai tanah, manakala dalam *Mu'jam al-Wasīf al-turāb* diterjemahkan sebagai permukaan bumi (al-Zayyat, 1972). Berdasarkan beberapa huraian maksud *al-turāb* ini, kesimpulannya lafaz *al-turāb* bermaksud bahagian bumi yang secara umumnya dikenali sebagai tanah yang tidak mengambil kira dari aspek jenis atau saiz tanah.

Makna Dasar al-Ḥamā'

dalam Kitab al-'Ain didefinisikan sebagai tanah lumpur yang hitam yang berbau busuk. Definisi ini diberikan oleh al-Asfahani (1998) dan Fairuz Ābādī (2007). Menurut Ibnu Manẓūr, lafaz *ḥamā'* ialah kata jama' kepada *al-ḥam'ah* iaitu air dalam perigi. Apabila percampuran air dan lumpur ini menjadi banyak, ia akan menjadi keruh dan berubah baunya disebabkan kedudukannya yang tertutup dan jauh dari cahaya serta udara. Berdasarkan definisi di atas, *ḥamā'* merupakan jenis tanah yang boleh diistilahkan sebagai lumpur.

Makna Dasar Ṣalṣāl

Ṣalṣāl berasal dari kata akar *ṣallala* (صَلَّلَ) iaitu tanah lumpur yang mengalami proses pengeringan. *Ṣalṣāl* juga dinamakan sebagai tanah lumpur yang terhasil daripada sungai (Al-Khalil, 2003). *Ṣalṣāl* (صَلَّة) dalam *Mu'jam al-Ṣiḥḥah fī al-Lughah* bermaksud bumi atau tanah yang kering (al-Jauhari, 2005). Menurut Fairuz Ābādī (2007) dan Al-Khalil (2003) pula, *ṣalṣāl* ialah tanah lumpur yang panas yang bercampur dengan pasir. Ia juga adalah bahagian tanah liat yang belum terbentuk tembikar. Ini bermakna *ṣalṣāl* merupakan sebahagian daripada jenis tanah yang telah mengalami perubahan. Ini bermaksud *ṣalṣāl* ialah jenis tanah yang dikenali sebagai lumpur kering atau tanah liat.

Makna Dasar al-Ṭīn

Lafaz *al-ṭīn* Maqāyīs al-Lughah menghuraikan sifatnya yang digunakan untuk mencipta manusia. Ia merupakan bahan yang terdiri daripada unsur mika yang bercampur dengan kuarza dan feldspar serta sebahagian daripada bahan organik (Ibn Faris, 2008). Ibnu Manẓūr mendefinisikannya sebagai lumpur, manakala Al-Asfahani (1998) menyatakannya sebagai tanah yang bercampur dengan air. Hal ini dibuktikan dalam satu yang menyatakan *al-ṭīn* merupakan unsur yang terbentuk daripada *al-turāb* yang diuli dan dicampur dengan air (Hamid Ahmad, 2005). huraian di atas, *al-ṭīn* dapat disimpulkan sebagai tanah yang telah bercampur dengan air dan dikenali sebagai tanah liat.

Analisis Makna Kaitan

Makna kaitan ialah makna baharu yang diberikan kepada lafaz kata mengikut konteks ayat. Toshihiko Izutsu menggunakan analisis sintagmatik dan paradigmik untuk mendapatkan makna kaitan. Dalam kajian ini, lafaz pertama ialah lafaz *al-ard* dalam surah al-Najm (53: 32). Allah mengisahkan tentang orang yang baik dibalas dengan kebaikan, dan manusia diingatkan yang mereka berasal daripada tanah agar tidak lupa akan asal usul kejadian. Menurut Ibnu 'Asyur (1984), Sya'rawi (1991) dan Said Hawa (2003), lafaz *al-ard* merujuk kepada tanah yang diambil dari beberapa bahagian di bumi. Manakala menurut Hamka (1984), penggunaan lafaz *al-ard* yang banyak difahami sebagai bumi membawa erti, manusia datang daripada bumi dan juga akan kembali ke bumi.

Lafaz kedua *turāb* yang terdapat dalam lima ayat iaitu surah al-Kahfi (18:37), al-Haj (22:5), al-Rum (30:20), Fatir (35:11) dan Ghafir (40:67). Semua lafaz *turāb* dalam ayat-ayat ini berbentuk nakirah. Hal ini menunjukkan ia tidak mengkhususkan tanah tertentu. Ibnu 'Asyur (1984), Sya'rawi (1991), Said Hawa (2003), al-Zamakhshari (1995) dan Hamka (1984) berpendapat ayat yang menerangkan penciptaan manusia daripada tanah secara hakikatnya adalah merujuk kepada penciptaan Nabi Adam. Menurut Said Hawa (2003), lafaz *turāb* dalam surah al-Kahfi (18:37) juga difahami sebagai penciptaan manusia selain Nabi Adam yang merujuk kepada unsur-unsur dalam pembentukan air mani. Said Hawa (2003) turut menghuraikan ayat dalam surah Al-Haj (22:5), bahawa manusia diciptakan daripada *turāb* (tanah) sebanyak dua kali. Pertama pada hari penciptaan Adam. Kedua ialah hari terjadinya percantuman air mani dan telur. Syaikh Sya'rawi (1991) menyatakan daripada penciptaan Nabi Adam a.s, Allah menjadikan keturunannya daripada setitis mani. Hal ini juga seiring dengan huraian oleh Ibnu 'Asyur (1984) dalam surah al-Rūm (30:20). Dalam surah, Fāṭir (35: 11), Ghafir (40: 67), kebanyakan 'ulama menerangkan dengan huraian yang hampir sama dengan huraian ayat-ayat sebelum ini.

Lafaz ketiga dan keempat ialah lafaz *ṣalṣāl* dan *ḥamā'*. Ayat ini diulang sebanyak tiga kali untuk menunjukkan pengukuhan tentang penciptaan manusia daripada *ṣalṣāl* dan *ḥamā'*. Menerusi ayat dari surah al-Hijr (15:26 dan 28), Allah menceritakan tentang penciptaan manusia dan diiringi dengan ayat penciptaan makhluknya yang lain. Ayat seterusnya Allah menceritakan arahnya kepada Malaikat agar tunduk kepada Adam selepas penyempurnaan ciptaannya. Pada ayat (15:33), Iblis pula menyatakan keingkarannya daripada tunduk pada nabi Adam a.s yang diciptakan daripada tanah. Menurut Ibnu 'Asyur (1984), tanah lumpur (*ḥamā'*) yang ditinggalkan hingga kering dikenali sebagai *ṣalṣāl*. Ia menghampiri rupa bentuk tembikar jika dimasak dengan api.

Sya'rawi (1991) berpendapat bahawa, semua ini merupakan peringkat dalam penciptaan manusia. Bermula daripada tanah biasa (*turāb*) dan membentuk tanah liat (*ṭīn*). Tanah liat (*ṭīn*) yang bercampur dengan air membentuk tanah lumpur. Tanah lumpur (*ḥamā'*) yang dibiarkan lama, akan berbau busuk dan hitam. Sebahagian daripada tanah lumpur ini yang sudah mengering dikenali tanah liat (*ṣalṣāl*) sebelum menjadi tembikar sepertimana yang diceritakan dalam Surah al-Rahmān (55:14) (Abdul Latief, 2000). Menurut Hamka (1984), Allah mengibaratkan *ṣalṣāl* dengan tembikar kerana proses penciptaan manusia yang teliti seperti pembuatan tembikar. Oleh yang

demikian dapat disimpulkan di sini bahawa ayat yang menggunakan lafaz (*ṣalṣāl*) dan *ḥamā'* merupakan ayat yang menjelaskan bahan yang digunakan dalam penciptaan manusia.

Lafaz kelima yang bertemakan asal-usul penciptaan manusia ialah lafaz *ḥīn*. Dalam surah al-An'ām (6:2), Sya'rawi (1991) berpendapat penciptaan manusia merujuk kepada proses penciptaan Nabi Adam. Lafaz *ḥīn* (tanah liat) merupakan elemen yang terlibat dalam pertanian dan bahan yang membantu dalam penyuburan tanaman. Terdapat persamaan dengan ayat dalam surah al-Mu'minūn (23:12) dan Sād (38:71). Menurut Zamakhsyari (1995) ketika menghuraikan ayat dalam surah al-Sajdah (32:7), lafaz *ḥīn* digunakan kerana lafaz selepasnya ialah *sulālah* yang bermaksud saripati. Saripati ialah campuran tanah dan air yang menghasilkan *ḥīn*.

Dalam surah Sād (38:71), menurut Hawwa (2003), Allah menggunakan lafaz *ḥīn* untuk menguji kepatuhan makhluk kepadaNya atas kekuasaanNya untuk menciptakan sesuatu daripada bahan apa sekalipun (Al-Zamakhsyari, 1995). Ayat seterusnya dari surah al-A'rāf (7:12), al-Isrā' (17:61), Sād (38:76), menceritakan kisah keingkaran Iblis daripada sujud kepada nabi Adam a.s dan membandingkan penciptaannya dengan asal usul penciptaan nabi Adam. Menurut Hamka (1984) berdasarkan surah al-A'rāf (7:12), lafaz *ḥīn* merupakan peringkat tanah dalam proses pembentukan manusia. Iblis membuat perbandingan tentang asal usulnya dengan menggunakan lafaz *ḥīn* untuk menunjukkan penghinaan (Hamka, 1984). Dalam surah al-Isrā' (17:61), lafaz *ḥīn* berada dalam bentuk *ḥāl* yang menunjukkan manusia dijadikan daripada jenis tanah yang dalam keadaan tanah liat. Hal ini jelas menunjukkan *ḥīn* merupakan salah satu daripada jenis tanah.

Seterusnya ayat dari surah al-Ṣāffāt (37:11), merakamkan pertanyaan Rasulullah tentang bagaimana penciptaan manusia yang ingkar dengan perintah Allah. Ibnu Kathir (2009) menjelaskan bahawa Allah menggunakan perkataan *ḥīn* yang bermaksud tanah liat untuk menunjukkan sesuatu yang lemah dan hina (Ibnu Kathir, 2009). Zamakhsyari (1995) menggambarkan sifat *ḥīn* yang lembut kerana diiringi dengan lafaz *lāzib* yang bermaksud boleh berubah. Hal ini menjelaskan sifat manusia yang boleh dibentuk mengikut acuan sebagaimana sifat *ḥīn* yang boleh dibentuk dan menjawab persoalan bahawa semua manusia diciptakan dari jenis tanah yang sama tidak kira orang mukmin atau kafir.

Corak Penggunaan Lafaz Tanah dalam al-Quran

Fasa ini adalah berpandukan pendekatan *I'jāz Bayāniy* daripada Dr. Ṣalāḥ Abd. Al-Fattāḥ al-Khalidī dan *I'jāz 'Ilmiy* daripada Dr. Zaghlul al-Najjar.

Tanah sebagai lafaz majaz

Melalui *I'jāz Bayāniy* dapat dilihat lafaz *al-arḍ* yang dimaksudkan dengan tanah dalam surah al-Najm (53:32). Lafaz ini menggunakan *uslūb majāz kullīyyah*, di mana ia merupakan salah satu daripada *majāz mursal*. *Majāz mursal* ialah penggunaan kalimah yang tidak menunjukkan maksudnya yang sebenar disebabkan adanya *'alāqat* yang bukan merupakan *al-musyābihat* dan disertai pula dengan *qarīnat* yang menghalang daripada penggunaan kalimah asal (Md. Zubir, 2000). Lafaz *al-arḍ* dikategorikan sebagai *majāz mursal al-kullīyyah*. *'Alaqat* ini menggunakan lafaz yang menunjukkan secara keseluruhan, tetapi yang dimaksudkan hanya sebahagian kecil darinya (al-Asmar, 1998). Penciptaan manusia tidak menggunakan keseluruhan bumi. Walau bagaimanapun tanah lebih hampir dengan maksud *al-arḍ* kerana ia merupakan sebahagian besar daripada dataran yang terdapat di atas muka bumi. Dalam ayat ini, lafaz *al-arḍ* difahami sebagai lafaz *majāzī* yang mempunyai maksud tersirat. Di sebalik penggunaan lafaz *al-arḍ* ini ialah Allah menggambarkan sifatNya yang Maha Berkuasa. Gambaran tanah daripada bumi yang luas ini menunjukkan manusia berasal dari suatu yang sangat luas yang tidak mampu dikuasainya dan diuruskannya kecuali dengan kekuasaan Allah.

Tanah peringatan daripada sifat lupa diri

Terdapat lima ayat yang menggunakan lafaz *turāb* berbentuk peringatan Allah agar tidak lupa asal usul penciptaannya iaitu surah Al-Kahfī (18:37), surah Al-Haj (22:5), surah Al-Rum (30:20) dan surah Fatir (35:11 & 67). Elemen *I'jāz Bayāniy* diperlihatkan apabila merujuk kepada definisi lafaz *al-turāb* yang dikaitkan dengan kefakiran manusia. Hal ini bermakna, pemilihan tanah dengan lafaz *turāb* untuk menunjukkan sifat manusia yang dicipta dengan kelemahan dan tidak layak untuk merasa sombong dengan makhluk lain di atas bumi.

Tanah menunjukkan peringkat dan jenis tanah dalam penciptaan manusia

Lafaz *ḥīn* ditemui dalam al-Quran dalam bentuk nakirah. Hal ini menunjukkan tanah liat tersebut tidak memperincikan tanah liat yang terlibat. *I'jāz Bayāniy* diperlihatkan dalam surah al-Mu'minūn (23:12) pada lafaz *ḥīn*. Menurut Hamka (1984), lafaz *ḥīn* ini menunjukkan salah satu peringkat dalam penciptaan manusia.

I'jāz 'Ilmiy pada lafaz *ḥīn* ditemui melalui penemuan tentang jenis tanah liat. Terdapat dua komponen penting yang menjadi asas kehidupan iaitu kewujudan bahan genetik dan kewujudan selaput sel, dan kedua-dua komponen ini mungkin bermula daripada tanah liat yang dikenali *montmorillonite clay* (Danial Zainal Abidin, 2014). Hal ini menunjukkan tanah liat telah ditemui terkandung dalam struktur badan manusia.

Lafaz *ṣalṣāl* dan *ḥamā'* dari surah al-Hijr (15: 26, 28 dan 32) ditemui dalam ayat untuk menunjukkan perincian jenis tanah yang digunakan dalam penciptaan Nabi Adam a.s (Ibnu 'Asyur, 1984). Dalam Surah al-Raḥmān (55:14), *I'jāz Bayāniy* ditonjolkan pada penggunaan lafaz *ṣalṣāl* yang diumpamakan dengan *al-fakhār* (tembikar) kerana cara pembuatan tembikar hampir sama dengan pembentukan manusia. Tembikar dipilih kerana kaedah pembuatannya memerlukan ketelitian. Hal ini untuk menunjukkan ketelitian Allah dalam mencipta manusia (Hamka, 1984). Selain itu, Allah memilih lafaz *ṣalṣāl* kerana sifatnya yang boleh dibentuk yang menunjukkan manusia boleh dididik dengan panduan hidayah Fairuz Ābādī (2007).

■4.0 KESIMPULAN

Allah menggunakan pelbagai lafaz tanah untuk menyesuaikan dengan konteks ayat yang sedang dibicarakan. dapat dilihat bahawa Allah Maha Mengetahui hikmah pemilihan bahan ciptaan untuk menciptakan makhluknya. Berdasarkan analisis yang telah dibuat, lafaz *al-ard* banyak digunakan untuk menunjukkan kekuasaan Allah dengan menggunakan uslub majaz. Lafaz *turāb*, digunakan untuk menceritakan penciptaan manusia daripada tanah secara umum (al-Zamakhshari, 1995). Secara hakiki ia merujuk kepada penciptaan Nabi Adam a.s dan secara majazi merujuk kepada tanah yang terlibat dalam dalam pembentukan air mani.

hamā' dan *ṣalṣāl*, menerangkan peringkat-peringkat dalam penciptaan manusia selepas peringkat *fīn*. Manakala lafaz *fīn*, ditemui dalam tiga bentuk. Bentuk pertama ialah untuk menunjukkan *fīn* salah satu peringkat dan jenis tanah dalam penciptaan Nabi Adam. Ia turut dinisbahkan kepada penciptaan manusia selain Nabi Adam daripada tanah liat yang merupakan sumber asas kepada tumbuhan. Bentuk kedua ialah menjelaskan sifat dan ciri tanah liat yang menjadi ujian keimanan. Bentuk ketiga ialah digunakan dalam ayat perbandingan.

Secara keseluruhannya, dapat diperlihatkan I'jāz Bayāniy dan I'jāz 'Ilmiy dalam semua lafaz tanah yang ditemui. Kesimpulannya, setiap lafaz tanah mempunyai peranan sendiri dalam memaknai sesetau ayat.

Rujukan

- Basmeih, Abdullah. (2001). *Tafsir Pimpinan al-Rahman Kepada Pengertian al-Quran*: 30 Juz. Kuala Lumpur: Darul Fikir. Cetakan Kedua Belas.
- al-'Anī, Abd al-Qahhār. (2010). *I'jāz al-Qurān*. Urdun: 'Ālam al-Ḥadīth.
- al-Zamakhshariy, Abu al-Qāsim. (1995). *Tafsīr al-Kasasyāf*. Beirut: Al-Durūs al-Kutūb al-'Ilmiyyah.
- Fāris, Abu al-Ḥusain Ahmad. (2008). *Maqāyīs al-Lughah*. Muhaqqiq: Anas Muhammad asy-Syāmī. Kaherah: Dār al-Ḥadīth.
- 'Umar, Ahmad Mukhtār. (1988). *'Ilm ad-Dilālāh*. Qāherah: 'Ālam al-Kitāb. Cetakan Kedua.
- Rahem, A. S. (2014). *Tuhan, Manusia & Alam dalam al-Quran*. Pulau Pinang: Penerbit Universiti Sains Malaysia
- al-Khaṭīb, A. S. (1987). *Mu'jam al-Muṣṭalahāt al-'Ilmiyyah, wa al-Fanniyyah, wa al-Ḥandasiyyah (Injlīzī- 'Arabī)*. Cetakan Keenam. Beirut: Librairie Du Liban.
- al-Jāram, 'A., & Mustafā, A. (2010). *Al-Balāghah al-Wāḍiḥah*
- Al-Jauharī. (2005). *Al-Ṣiḥḥah fi al-Lughah*. Beirut: Dar al-Ma'rifah Publishing.
- al-Farahidī, Al-Khalīl. (2003). *Kitāb al-'Aīn*. Beirut: Dar al-Kutūb al-'Ilmiyyah
- Al-Qattan, Manna'. (1992) *Mabāḥiṭh Fī Ulūm al-Qurān*. Riyād: Maktabah al-Ma'ārif.
- al-Aṣfahānī, Al-Rāghīb & al-Husain, Abu al-Qāsim. (1998). *Al-Mufradāt fī Gharīb al-Qurān*. Beirut: Dār al-Ma'rifah.
- al-Zīn, 'Āṭif. (1994). *Tafsīr Mufradāt Alfāz al-Quran al-Karīm*. Cetakan Ketiga. Beirut: Asy-Syarikah al-'Ālamiyyah.
- Daniel Zainal Abidin. (2014). *Al-Quran Saintifik*. Selangor : PTS Millenia.
- Ibnu Manzūr. (1997). *Lisān al-'Arab*. Beirut : Muassasaṭ Al-Tārīkh al-'Arabiy. Cetakan Kedua.
- Md. Zubir Osman. (2000). *Panduan Balaghah SPM*. Selangor: Penerbitan al-Madani Sdn. Bhd.
- Muhammad Fuād. (1996). *Al-Mu'jam al-Mufahras li Alfāz al-Qurān al-Karīm*. Qāherah: Dār al-Ḥadīth.
- Mohd Syamil Mohd Yusuf (2010). *Hebatnya Al-Quran Jika Kamu Berfikir*. Kuala Lumpur: Mustread Sdn. Bhd.
- 'Āsyūr, Muhammad al-Tāhir (1984). *Tafsīr al-Tahrīr wa al-Tanwīr*. Tūnīsia: Al-Dār al-Tūnisiyyah li al-Nathr.
- Rājī al-Asmar, Rājī. (1998). *Al-Balāghah al-'Arabiyah al-Wāḍiḥah*. Beirut: Al-Maktabah al-Thaqāfiyyah.
- Ḥawā Sa'īd. (2003). *Al-Asās fī al-Tafsīr*. Mesir: Dār al-Salām.
- al-Khālidiy Ṣalah 'Abd al-Fattah. (2007). *Ma'a Qiṣasi al-Sābiqīn fī al-Quran*. Damsyiq: Dār al-Qalam.
- al-Khālidiy, Ṣalah 'Abd al-Fattah. (2004). *Mafatih li al-Ta'āmul ma'a al-Quran (Melayu)* Panduan Bergaul dengan al-Quran. Terj: Muhammad Ihsan. Kuala Lumpur: Penerbitan Kintan Sdn. Bhd.
- Shamshuddin Jusop. (1981). *Asas Sains Tanah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Cooper, H.M. (1988). *Organizing Knowledge Synthesis: The Structure of Knowledge Synthesis*. Spring.
- Cruse, D.A. (2000). *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. New York: Oxford University Press.
- H. Sofyan Sauri. (T. Thn). *Pendekatan Semantik Frase Qaulan Sadīda, Ma'rūfa, Balīghah, Maysūra, Layyina, dan Karīma Untuk Menemui Konsep Tindak Tutur Qur'āni*.
- Hazura Abu Bakar & Sharifah Norhaidah Syed Idros. (2007). *Pemeliharaan Alam Tabii Bersumberkan Pengetahuan Islam*. DP. Jilid 7, Bil. 1.
- Rahem, A. S. (2015). *Toshihiko Izutsu dan Sumbangan Pemikiran Keislaman Jepang*. Kedah: Universiti Utara Malaysia. Afkarina: Vol. 1 No.2 Oktober 2014 - Februari 2015.
- Fathurrahman. (2010). *Al-Quran dan Tafsirnya dalam Perspektif Toshihiko Izutsu*. Jakarta: Universitas Islam Negeri Syarif Hidayatullah.